ה מ א ס ף

לחדש מרחשון תקמ"ד

א

שירים

רעיוני שחר *)

הַיָּרֵחַ שׁוֹאֵף אֶל מְקוֹמוֹ לְהִסְתַּתֵּר ,
וַעֲרָפֶל הַמְכַסֶּה תֵּבֵל הָלַךְ לוֹ ,
כּוֹכְבֵי שָׁמַיִם בְּמִסְגָּם אָסְפוּ נָזְהָם ,
וּמוֹצָא שֶׁמֶשׁ עוֹרֵר כָּל־יְשֵׁנֵי אָרֶץ .

הַשָּׁמַיִם לָבְשׁוּ סַפִּיר וְאַרְגָּמָן ,
עַפְעַפֵּי שַׁחַר שָׁשִׂים , וּמְשִׂיבִים
כָּל חָי .
וְכוֹכְבֵי בֹקֶר אָבְדוּ הֶלֶם , נָסִים
מִלִּפְנֵי הוֹד הַדְרַת פְּנֵיהֶם .

*) Eine Ueberſetzung des erſten Gedichtes des Herrn von Haller.

בְּשַׁעֲרֵי זְבוּל כּוֹכָבִים אָדְמוּ מִפְנִינִים,
הַשֶּׁמֶשׁ מַחְפָּתוֹ שָׁשׁ לָדוּץ אֹרַח,
עָבֵי שְׁחָקִים מַבְרִיקִים כִּבְרַק אוֹתָם,
וְכַזָּהָב מוּפָז כְּמֶה אֶת פְּנֵי הַשָּׂדֶה ׃

פִּתְחוּ הַשּׁוֹשַׁנִּים, וְנוֹצְצִים לִקְרָאתוֹ
אֱגֶלִי טַל בּוֹקֵר אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם
שׁוֹכְבִים ׃
הַדּוּדָאִים נוֹתְנִים רֵיחַ, נוֹזְלִים בְּשָׂמִים,
וְעוֹלֵז הַשָּׂדֶה וְכָל אֲשֶׁר צוֹמֵחַ בּוֹ ׃

יָקֵץ אִישׁ הַשָּׂדֶה לְמַהֵר לַעֲבוֹדָתוֹ,
בְּקוֹל שִׁיר וְרֶנֶן מְפַתֵּחַ וּמְשַׂדֵּד
אַדְמָתוֹ ׃
יַעַר וְכָל עֵץ בּוֹ מְרִיעִים לְקוֹל צִפֳּרִים,
לָעוּף בְּמוּעָף, וְלָשׁוּר בְּשִׁירִים ׃

אַתָּה אֱלֹהִים! לְבָרְךָ עָשִׂיתָ כָּל אֵלֶּה,
יָצַרְתָּ אַף עָשִׂיתָ, אַתָּה חַי עוֹלָמִים!
אוֹר כּוֹכָבִים וּמְסִילוֹתָם, הוֹד שֶׁמֶשׁ וְעוּזוֹ,
מַעֲשִׂים כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ אֵל אֱלֹהִים!

אַתָּה הֲכִינוֹתָ מָאוֹר לְיָרֵחַ ׳
אַתָּה הוּא הַנּוֹתֵן כֹּנָפַיִם לָרוּחַ ׳
אַתָּה מוֹרִיד שְׁכַבַת הַטַּל עַל הָאָרֶץ ׳
וְאוֹמֵר לַכְּבָבִים : סוֹבּוּ ׳ שׁוּבוּ ׳ וְנוּחוּ !

מֵחֲמָר וּמֵאָבָק הֶעֱמַדְתָּ הֲרֵי עוֹז ׳
וַתַּתִּיךְ בְּפַתְּוִים חוֹל לְעַפְרוֹת
זָהָב ׳
יָסַדְתָּ וּבְעוֹת עוֹלָם מִימֵי קֶדֶם ׳
עָבֵי שְׁחָקִים כַּלְבּוּשׁ כִּסִּיתָם סָבִיב ׃

אַתָּה חָצַבְתָּ עוֹרְקֵי תַנִּין הַגָּדוֹל ׳
שׁוֹפֵךְ מֵי הַיָּם בְּאַפָּיו וּבְכֹחוֹ
מַרְעִישׁ ׳
הַפִּיל צָבַרְתָּ מֵעָפָר גָּבהַּ וְתָלוּל ׳
וַתִּתֵּן בַּגַּל עַצְמוֹתָיו נֶפֶשׁ חַיָּה ׃

סְפוּנֵי שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וּצְבָאֵיהֶם ׳
הַתּוֹלִים בִּרְצוֹנְךָ מוֹסָדִים עַל בְּלִי
מָה ׳
הָאָרֶץ הַזֹּאת אַךְ בִּגְבוּלָהּ מוּגְבֶּלֶת ׳
אַתָּה אָמַרְתָּ תְּהִי ׳ וַתְּהִי מֵאָז ׃

גדול וְנוֹרָא מַה נִּפְלָאִים מַעֲשֶׂיךָ !
וְנִשְׁמוֹת עָשִׂיתָ לֹא יוּבְלוּ שַׁעֲרָם ,
גָּדְלוּ עַד לִמְאוֹד וְלִגְדוּלָתָם אֵין חֵקֶר ,
אַךְ בְּנֵי בְלִי קֵץ יָבוֹאוּ וְיַסְפְּרוּ הוֹדָם .

נמצא בְּלִי מוּשָׂג ! אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת עֶרְכְּךָ
אוֹר שִׁמְשָׁךְ מַאֲפִיל הָאוֹר לְנִתֵּיבָתוֹ ,
וְלֶאֱשֶׁר הַשָּׁמַיִם רוֹפְפִים מַגְעֶרְתּוֹ ,
מַה יִּתֵּן לוֹ שֶׁבַח בֶּן אָדָם תּוֹלֵעָה ? —

יוסף האלטערן .

על דבר העתקת התורה אשר הוציא לאור החכם הכולל מ"ר דורמו רבינו **משה בר מנחם** נרו הפס ישמרהו ויחייהו לכבוד התורה ולכבוד עמו בטוב ובנעימים ת"נצ"ו .

מאוד צמאה ערח ה" מעת כפלו מוריה
לשחות מי חכמה , אך נסתמו בוריה ;
גם כסה צור פני באר מים חיים .

ערי קם איש כתן מזור לשבר ,
ערי הים משה עוזו **משה** חגבר ,
ויך את הצור לעין הערה , ויצא המים .

אין שמחה לנפש . כשמחת עשות החסד *)

בן שמונים שנה היה הלדד הרועה , מחלפות רחצו כמו נקי , כשלג לבן על הרחץ , יורד על הזקן , והוא הולך על מסעניתו , לכל ימעדו רגליו , והיה לך שמח וטוב לב כי כמו עובד האדמה אשר שפתהו השמש בעת הקהריס ישחק בלבי ערב , את יגפת מעבודתו , ותעול תכומה כעיניו על עפעפיו ; כן הלדד הרועה . לאחרי אשר עבד אדמתו ויכו

---

*) Eine Ueberſetzung der Idylle Menalkas und Alexis des Herrn Geßner.

העתקה זו נלקחה מכתב זה מיום שנים בספר חזיון , ולרוב מליצתה הדפסתו שנית ברשיון משתיקה .

...ת ויסבות מכל מלאכתו , ניתן שבותיו קודש לוי" , והרבה ...טיב עם קרובין ומיודעין , ויומל מועד לנתו , ועת ...ן על התנותה בכלה חלי קבר .

...ליותין תעלומה עד מאד , ברחותו בניו בשתילי זתים ...שתנים וערבים , בשדות והכרמים חשר חלק ...ם מלאים ברכות ה" , לעופיהם מסובלים , עדר הרחלים ...חוה לעיניהם , שכלם מתחימות ושכלה אין בהם , ירעו בנוה ...ו ירבצו בנאות דשא , ותחת כפות רגליהם תשתאינה ...לומות הדשאים במשעול הכרמים בכל חשר ידרוכו .

...בניו להבזותו בנפש קשורה בנפשו , איש יקנא בראשו , איש על ...חיו יתעורר , מי יקדם לשמח נפש אביהם , מי יוסיף ...שלם לו גמולו על חשר נשתה על שכמו מגעוריהם . אמרו לצדיק ...י טוב , כי פרי מעלליו יאכל .

...פעמים יושב על פתח אהלו , או על מפתן ביתו בחום ...היום , לראות בכרמו חשר נטע נטע שעשועיו ...קרן בן שמן , או לראות בי ישראל לשמי הבקר על דרכם ...סריהם ולהתענג בריח הפרח חשר ברכו ה" , או ישתעשע עם ...פרח העובר לקבלו בפניו יפות לנשוק לו על ראשו ועל ...ולדתו , לשמוע מדות יושבי תבל הרחוקים והקריבים . ככה ...עשה כל הימים .

...אז יבואו בני בניו ילידי שעשועיו לפזו ולכרכר לפניו , ...פעם ידין ויוכיח ביניהם דברי ריבות בשעריהם , פעם ...יחנכם להטיב עם כל אדם ולחננו ביום צרה לרחם על כל ...הנברחים , מן אדם הוד היצירה , עד הרמש הרומש על ...האדמה . וכאשר יפקחו הנערים לפניו , כן יתן אל לבו ...לתורתם מוסר השכל דרך ומשרים . הוא בידיו עשה להם ...כלי שעשועיהם , ויבואו הנערים לאמור אבי ! אבי ! עשה ...לנו כזה או כזה ! וכאשר ימלא חפצם יפלו על צואריו לחבק ...לנשק לו , הוא ילמדם לעשות כאור ובכל מעלי הקנה , ...ישמיענם קול תרועת הרועים לעת צאת העדרים ולעת האספם .

...גם לעודם שירי תהלות ושמירות נעימות , הרבים ישוררו בקול ...והנערים יענו בכאור אומללתים , לפעמים יספר להם ממעשי ...ה" רבות ונפלאות למען מקר לתועלת נפשם , נשמת רוח ...שאל חשר בקרבם . והיה כאשר יספר להם יסבו למולו בעיניים

בעיניכם פקומות, ומזכים קטובות לבל יפילו דבר מכל אשר
יאמר אליכם.

ויהי היום, והנה הוא יושב בחצר ביתו כחום היום, ואין
איש אתו, רק מידד בן בנו עומד עלם, כע
תדמוני ויפה מראה, והנער נער. עוד זהר בשחרו
וכילדות עליו זרחו, כי בן שלש עשר שנה הוא, ויחל אבי
אביו להשתעשע עמו ולשלמדו חוק ומוסר, כי בכה מספר
כל הימים.

ויען ויאמר מה טוב לאדם להטיב עם האדם, ולתמוך
ידי הכושל, מה טוב ומה נעים לנפשו, את תזכור
הטוב אשר גמלה עם חנסי בריתה, בני! לא יערכה כי
שמחה, מתוך לעין לרחות מוצא השמש בתקופתו, עי
נאתו מירכתי מזרח להאיר על הארץ. כן תמצא מזון
בשורי לבבה תופיע על בני תבל להאיר מחשכי לילה
אבל בני! תקם ותהי כאשכו בגד שמחת החוקיד והמטיב.

עודנו מדבר, והנה דמעי שמחות ירדו כרביבים על
עשב מלחיי הנער. כרחות אלדד את הנער בוכי
וישמח לבבו בקרבו ויאמר: הן אתה בוכה בני! אבל ידעתי
לא על דברי תטופנה דמעותיך בי אם רחם לבבך דבר
ודבר מה קרך כי בכית?

לשוא מחה הנער דמעותיו מעל פניו, כי כמעין המובע עפרו
לחיין, ויאמר יען דברך אבי! בצדק כל אמרי פיך, ידעתי
גם אבכי ידעתי, אין שמחה ערבה כשמחת החוקן והמטיב ויוסף
לבכות. אמר נא לי בני ידידי מה זה ועל מה תבכה, אל תכחד
ממני סבה הכרת בניך עתה בך כי קרך דבר וכי לא על דברי
דמוע תדמע עיניך? — כפס הנער יפלח בדברו.

אנא אבי! אל תפנר כי עד בוש האם כח אבניס כחי?
הלא דבריך הנעימים ירדו מתקי נפשי ושפכו דמעה על
פני — כי בני! אל תבוש בחבין! ההסכן הסכנת לעשות
כה? הגידה נא את אשר קרך. ויען הנער ויאמר, אמרתי
כמוס יהיה עמדי מתוס בחדרי לבבי כי כבה למדתני מנעורי
לחוס דמיה לבדיק גם בעשות הטוב, על כן העלמתי ממך
מה זה אבכה אם לא בכיתי לקשה יום? ענמה נפשי
לאבין, ורחיתי כי אין שמחה, כשמחת עשות החסד עם בני
אדם.

אדם • ומולם לעשות רצונך מפנתי , גויי וקימה , ופי יניד מצפוני לבבי • לבקש אחת מן בנתן התועות הלבתי על אחד ההרים , ואשמע קול ילבת נבר , ואביט בין הסבכים והנה איש רובן על מזחו אחר העלין מעל זרועותיו ובמר רוחו מקונן לאמר אוי ואבוי ! נקטה נפשי בחיי ! -מוטו פעמי ! לא תשוב עיבי לראות טוב • פה אמות ופה אקבר כי כבל בח הסבל , עתה העמס בהרים , ואבי עיף ויגע לשובי מדבק מלקומי אין מיס לרות צמאוני , ואין לחם או עץ עשה פרי לשבעני רעבוני , אהה ! חסר וכפן , מדבר וארץ בורה מסביב , בס בתיב לא תראה להוליכני אל מוצב בני איש , עוד מעט והבלי יאמדו , אבל ה" ! אתה הצדיק ! אלילה לי למרות עיבי בבודך , עד הנה עזרוני רחמיך ולא עזבתני • ויהי בכלותו לדבר והוא עיף וירדם ויבן • ואדע כי בפלה תרדמה על עפעפיו , ואמהר לרוץ אל אהלהו בחך למטרה ואקח את דבלת התחבים , ואת בחד החלב ואשוב איש מהר אל המקום אשר עמדתי שם , והנה האיש עודבו שוכב על מזחו גרדם ויעף •

ואלך בלאט ואבא לשיבו את דבלת התחבים ואת בחד החלב ואחבא תחת אחד השיחים במקום אשר לא ירחני , מחרים לדעת מה יעשה לו •

דיקן מזבתו ויאמר , מתוקה שיבה לעיף ! אבמה הפעם לשוב אל הדרך פעמי , אולי אוכל לבוא עם המוסף הזה אשר שמתי מרחשותי , אל אדץ נקלי מיס , אולי אמבא במקום אשר שם איש לבלבלני , בה" יחיים מבטחי •

ויהי בוא מרים מזחו לשומו על שכמו והבה הטבח עם התחבים והחלב לפניו , ויחרד האיש וילפת , והמזח כאל מעל זרועותיו , ויאמר : העוד תרדמה על עפעפי ? בקלומי יהמה אוכל לשבי , ובהקיצי אין כל מחומה , ונפשי רקה , אבל לא בן הדבר : הקיצותי ! הקיצותי ! וישלח ידו אל התחבים , ויאמר : הקיצתי ! מה" היתה זאת , כי לא אקן עבות עבי , אלא אלהי ישעתי אבסך רחשית החלב , אך אקריב מבחר התחבים , תערב בא מבחתי לפניך , כי לך ה" החמד ! ויבל מהתפלל , וישב על הארץ ויאכל ויפת , ויישבע ויותר •

דיקם ללבת ויתן עוד תודה לאל , וכה דבר האיש בלבתו : אם אתה ה" בתת בלב אדם להחיות את נפשי בהיום הזה

הזה, לוכה אין המקום? הרחה אל עבדיך, ותקדם פניך בתודה וברכותי יחולו על ראשיך.

ואולם אתה ה' תברך צדיק, כרך את ביתו, לנח ברך את כל אשר לו, הן שבעתי מטובו, ואת הכותר כתתי אל כלי, ממנו יאכלו אשתי ובני, ויברכו גם הם את אין הנדבות ויפן וילך — את דבריו שמעתי ואכבה גם אני כי ענמה נפשי, ואתאפק ואשק את רגלי לעבור את הארץ, ואשב על אם הדרך אשר יבוא בו.

בעברו עלי שאל בשלומי, ויאמר לי: בני! הרחית לאין יורד מן ההר ובידו טנא תאנים ונוד החלב? ואען ואומר לו רחיתי מאומה, אבל הנידה נא לי: ככה שאלתיהו מדוע שמת אל המדבר פניך, הלא תדע כי תועבה אתה בדרך לא עבר בה איש? ויאמר כן דברת בני! תועבה אככי בדרך, ולולי אלהי אבי היה בעזרי, או איש צדיק יברכהו לורו, הקריב לפני לאכל ולשתות, כי עתה הייתי את בדרך.

ואען ואומר: בא נא עתה, ברוך ה'! ואורך בדרך זו תלך לבא אל מקום חפציך, ונם את יהבך השלך עלי ואשאהו, כי לעיר אכבי לימים, ואמצא בו ויתן לי את משאו, ואובילהו אל המקומה.

ועתה אבי רחה נא! זאת היתה לי, על כן נזלו דמעי שמחות מעיני, בלי יניע ובלי עמל היה מפעלי, ועם כל זאת שוב אשוב בזכרי את אשר עשיתי, ועתה אם על דבר מעשר בזה שמח נפשי וגיל לבבי, מה גדלה שמחת הנדיב המרבה להטיב בהנה ובהנה! ויפל אלדד על צואדי העלם, ויחבק לו וינשק לו, ויקם ויאמר, בכלח וטוב לב אחסף אל עמי, כי נדק זרעתי, ויהי לפרי.

דוד פרידלענדר.

ב

מכתבים יפקד מקומם

ש א ל ה .

אמרו נא לתם ילידי נעמועים ! איך תפהמו דבקי שלמה בחמדו (משלי נ"ד) ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם . איך תעתיקו המלות ושבל טוב ? ומה תכוונים להם עם מלת חן ?

ג

תולדות גדולי ישראל

דבר אל הקורא מהועלת דברי הימים הקדמונים וכו" .

ת ש י מ ה .

עד הנה הנעתי לפניך הקורא החהוב ! להורותיך בקצור נמרץ את יסודי דעת החדש בכלל , ועתה אשוב לדבר על הנסיון לבדו היותו עקר כוונתי פה ואומר :

למען הרחיב ידיעתנו בדברים הרמוקים בתקוס , תועיל ידיעת תכונת החרץ והיא הנעתג"רחפיע , אשר עמלו בה לחכמים בכל דור ודור , לבתוב את מבב כל מדינה ומדינה , חקלימה , וטבעה , עיירותיה , וכפריה , ואת תבונתם , ואחתו כדע ד"מ על ידה , תכונת חרץ מצרים , וחלקיו עירותיו ובניניו הנפלאים ורוב ניחוסי יושביו דתם ומנהגם וכו" בעתים הללו . ולמען דעת הדברים הרמוקים בזמן תועיל ספורי קורות העתים והיא הסיסטח"ריא הכוללת את כל אשר נעשה על החרץ מעשה עם ועם מן ימות המבול עד היום הזה . ואתי הידיעות הללו החתוות אשה לל חחותה

לחותה קלות המה למחוד (כפרט למי שאין עוסק מבס למודות ניוחדות) ורחוי למשכיל שיתדל ללמדם בימי עלומיו כל עוד זכרונו בריח וחזק לשמרם .

ובבר העירנו לחדן הנבונים לשום לב על קורות העתים למען הכיר את נבלחות ה" ולא לותרנו בלחרו (דברים ל"ב ז') זכור ימות עולם , בינו שנות דור ודור , שאל אביך ויגדך , זקניך ויאמרו לך . ותקנו חז"ל על זה ברכת הלם , כי ככיר גודל ולחמת הכסיס שבעשו לחזותינו , שהתבונן במעשי שנות עולם , דור ודור , עם ועם , ומרחק ההבדל בין דבר נובעי לבם מן השמים .

והנה נבחין לכמה פנים תחלק התועלת המדעת ידיעות החלק לחים ולחים מזכני עמנו לפי תכליתו ונוכיר פה ברחשים והמה ארבע .

א) תועלת חקירי*) ב) תוריי**) ג) מדיני***)
ד) מוסרי****) שתים בבחינת החות והשקר ושתים בבחינת הטוב והרע .

כבר ידעת הקורח הנעים ! ממה שהזכרנו למעלה , שלחנתנו בשען בחקירתנו על הנפיון . והנה הנפיון שיהיה למו מדבר , הוח לו מידיעת עפס הדבר לו מדבר השוה לו בכל או בחלק , לו ממתנגדו (כי רבים ממהותי הדברים נדעם ע"י ידיעת מתנגדיהם כידוע למשכילים .) וח"ב בשומך לב לדרוש בשוס דבר רחוק ממך בזמן חין בידך לבח על חמתת קבלתך חס לח תדע ויתר הקבלות המוכחות לך מעת ההיח , ותמלחה לו מבריחות לקבלתך בכל לו בחלק לו לחתנגדות לו , למען תבחר לת היותר קרוב לל השכל . וחס חמנם חלנו עם ה" זרע קודש קבלתנו היח חמונתנו חין לבטות ממנה ימין לו שמחל , עכ"ז היות חמונה דבר המסור לל הלב טוב לברר לת מחשבותיו בקול הדעת להוליח לת נפשו מן הספקות חשר יפלו בס . ולמען דעת להשיב לחפיקורוס , כי לח יחתבח לחיש הזה לנגחו בדברי חמונה

*) Ein philosophischer Nutzen. **) Ein Litterarischer. ***) Ein Politischer. ****) Ein Moralischer.

שיוכל לבד, לך יבקש רפיות נסיונות ומושכלות. ומה מזוד הבדילו עקב שוכחי התורה והברו זרון על יסודי התורה כתורת תורה מן השמים, נקריעת ים סוף, וירדת המן, וכיוצא בזה, לכל הבקי בידיעות החלה ובחכמות המחוברות להם יכה על קדקדם לבלתי יקומון עוד. ותכבי לא רציתי להניע דבר מדבריהם פה לבלתי מלאות את לב התלמידים בדעות נפסדות, ואם ברוב הימים ישמעום וכבר מלאו לבם בידיעות התכמות, בטוח אני שלא יפסידו להם מחומה. *)

התועלת הכ"ו הוא **הרוחני**, כי יתבכרו כמה כתובים במקרא ופרקי המשנה וכהגה מאמרי התלמוד לזרים בחכמות וידיעות החלה. במסעות כבוכים המה בחרן, בידיעת מלוקת החקן אין להם חלק, בקורות ממלכות החומת גדולתם ושפלותם המיועדות ע"י נביאינו ימים רבים קודם להווייתם קורה בין עיניהם, לא ידעו ולא יבינו מחומה, ואין בידנו לרחות גדולת ותמתת נביאינו עד שנדע כי כן קרה בתחרית הימים. ורבים מתלמדי תו"ל לשר לא ודע הקורת עצם כוננם להיותם מיוסדות על התכמות, יזהירו לפניך כעצם השמים לטהר אם תוסיף לקח בחכמות. וגלל תתמין הקורת התהום! שכונתי זה לדבר תרה על רבים מגדולי עמנו אשר לא דרכו בנתיבות התכמות החלה, תלילה לי! ידעתי את רחב לבבם, וכל ימי מתאבק הייתי בעפר רגליהם, להם יד ושם בחכמת התורה בדיני התקור והמותר הטמא והטהור הכשר והפסול, ואי מעום דלא ידע הא לאו בדרא רבה הוא? המה תנשים עלויים בעלי שכל זך וידעו לשמוע בין אמת ושקר, והמה מומחים על התמת לתמור: אין לנו עסק בעניני החלה, תכחנו סבלנו על שכתפנו עול התורה לבדה, מה לנו ולחקירות כחלה? — תמכס, לא כל גוזל נבה גבור חיל, לכמים רבים מהמון העם, המה בעלי תורה בעיניהם, ויחשבו עצמם לחכות התכמות, והמה רקים ונעורים מכל. במסתרים תבכה נפשי בזכרי את הויכוחים שהיו לי מימי עם חכמים כחלה, אשר תשבתים בפשק שפתיהם תכמים וכזבים, כי פיהם ידבר בגאות מכל מדע, ולחרי

---

*) אם תכסוף נפשך לבחון אם כנים דברי, ואיך הנביאו חיל לבני החכמה נגד חכמי הודון החלה, והביאו את כל בניניהם, קפיל קפר קטן בשעתק מלשון צפת"ת ללשון אשכ"נז וכאזהו מחברו:

Briefe einiger portugisischen und deutschen Juden an den Herrn von Voltaire u. s. w.

ולאחרי שמעי כי זרים הם בחכמות הסמוכות, (אשר יקהלו אותם חכמות על מה בכך) אמרתי הולי הרוו לבבם בהלכות ודיניהם ורחבה נפשם בתורת אמת אשר ה' ישראל נפעלת עליהם, ודי לו לאדם לעסוק בהם לבדם כל ימיו, ושמתי ידי למו פה לשמוע אם כן מפטני, לך גם זה לא ידעו מחומה, והיערים פיהם לבלי חוק, ומרבים דברים בלי טעם. ובכל זאת לא נכזו בעיני, ואמרתי הולי יש להם לב להבין דבר מכי אחריו, ויטו אזן לשמוע מוולתם החמת מימי שאמרו, והערכתי לפניהם דברים בעומק שחלות, ושבתי עליהם תשובות נכונות, לחכם מי אמי! שלא שמו לב להבין, כל מזחשבותיהם בטוויות ממשעול החמת והולכים אחרות עקלקלות, עד שכמעט יפפוט בשומע לאמור: אין להם שכל אלוקי. ועד כה כשאלתי בספק, אם אולתם או עקשות לבם (תולדת הקגלה) תפלף דרכם. אך יהיה איך שיהיה, המשכיל יודם, ואל יתוכח עמהם, כי יגע שכרו בהפסדו, להיותם חורשי רעה על חגבי ישרי לב, ובוזח רחום יעבר בעדם!

והנה כמו שידעתי אמת ובאור שלשלת זווית המשלש יש מספר ק"פ מעלות, כן נכון לבי בטוח בך הקורא הנכמד! שכאשר את דברי אתמנאם אמתים ונכוחים. ואם עד כה שמעת לדברי ח"ל אירחת העוגב בסורך אזן לשמוע, בהיותך שלם בחכמות תשמעם מירחת רוממותם, ואם עד כה כבדתם לשמע שמעתם להיותם אנשי הסם, תכבדם עתה מאהבת חכמתם, ולבבוך ברחותך כי המה מלאים כל מודע וכל השכל, אשר לא יגלה לעין החכמים הנמהרים החלה כל ימיהם, ואפסיק כזה כי כלאתי כשוח על שפתי את העמל יהכעם אשר תביט בחברתם, ואשוב לדבר מן

התועלת הנ"ו והוא **מדיני** תפארת לבעליהם ותפארת להם מן האדם, לדעת ההבדל בין הטוב והרע בעסקי הנופניות במקחור ובמרכולת אשר ימלא את ידיו להחזיק את ביתו ביגיע כפו ידע על ידיהם מקור כל מקחור וכל מלאכה היה מקום תוצאותם ומקור מחצבתם, ויהיה ערום בדעת לחשוב את היותר קרוב לרווחה. וכבר שמעתי חכמים רבים מנבירי עמנו אמה כחתלוכנים על אבותיהם אשר התעצלו מלחמד הידיעות החלה בגעוריהם ברחותם העמל והיגיעה לחקור אחרי מקור הסחורות תכוכתם ותקוכם בלי ידיעת החכמות החלה. ומה מאוד יהיה איש כזה שליו בעניני ביתו בכלכל את מעשיו על סדר נכון, ואיך ינעם הנהגתו

הנהגתו עם הבריות, לשעשועת חברת מרעים בקפודיס נאים ומועילים, יתן תחבולה בלב איש ומועצות רמות לכבשרים, ויגזל מן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, וכבר העיר על התועלת הזה הרב המלין ר" הירץ ווייזל כ"ו בשתי מכתביו, במכונים דברי שלום ואמת, ורב טוב לבית ישראל.

התועלת הרביעי והוא הרחק מכלם זה **המוסרי**. מה יתרון לו לאדם בכל אשר יעמול תחת השמש אם לא לתכלית תקון הנפש להיות שלם בכל רעיוניו ומעשיו להכיר המדות הטובות והרעות, את הטוב ברע, והרע בטוב משתי קצוותיהן למען יבחר את הדרך הממולצ[ע] מהם. מה לו לאפשר לאדם בלי נסיון ומשפט השכל. ואם תאמר המנוכה והנאה היזה מפורסמות ואינם צריכין ראיה? אין זה כי אם בהתפעלת ההרגשה, אמנם לדעת איך הנאה הוא טוב והמנוכה הוא רע בהחלט, למען פלס מעשיו בצדק להכיר כחות הנפש ותכונותיהן ולעמוד על הטוב מכל צד, זה דבר שכלי נגוי על הנסיון. ואת ועוד אחרת לשפוט בצדק על מעשה זולתי, אין בידי לשפוט עליו דרך הרגשתי, כי לא תכונת כל הנפשות שוות, ויש בחומה אחת מן החומות מדות שונות מזולתה, הנאה לזאת מגונה לזאת, וברחוני זאת בעיני שכל, אדע לשפוט, אם מדת אדם זה היא טובעת, או מורגלת, אם היא תלויה במזגו או בתולדותיו או בהקליס אשר נולד בו לכל זה בצטרך משפט השכל הבנוי על הנסיון, ומקורם הפיסטח"ויע והגעהנרת"פיע.

והנה קורת העתים תכחן לכ" פניה. הפן הת" לקורות עם בכלל ד"מ בדורתי את מעשה עם מוקדוני מרחבות ממלכתו מלחמותיו ירושת תרבותיו יסודיו ובנין ערין ומניות החכמות והמלחכות, ואיך היה מלבו בימי מלך פלוני, ואיך נשתנה בימי בנו וכו", ואז תקרת היסטח"ריע. הפן ה"כ לקורות היש לחד מן העס ד"מ בדורתי לדעת את תולדת החלך אלכסנדר את מעשיו ואת תקרי לבו והנהגת מלכותו עד יום מותו, ולא אפוכה לבחול את אשר קרה לעמו בימיו כי אם הדברים אשר בחו לו על ידיו לבדו אזי תקרת ביאגרת"פיע. והיה חלק מחלקי הפיסט"ריע כמו שהיש חלק מחלקי התומה.

ידיעת הפיסט"ריע בכלל, היא מסוגלת לתכלית מנהיג עם בכלל ותסתעף תועלתיה על כל החלקים אשר זכרנו

זכרנו למעלה • והבילגר"לפיע גם בית תקתעף תועלתית עליכם כאשר תרחה בעיון מעט , ימצא בחלק המוסרי תבדיל לעשות תוסיף בלב חיש • והכה דודם מוסר ואומן את הנערים ימצא בה מורה דרך למלאות כפם תלמידיו במעשים רמיים וטובים , ויהיה לו תולדות חיש גדול למרחה , לחמור : כזה רצה והיה כמותו •

ועתה אתם בחורי חמד הנלמדים לחברת דודכי לשון עבר ! תליכם תסיס דברתי , בחרתם בטוב לשוש רחש לחל בתכתבכם המחטף לספורי תולדות גדולי עמנו , מה יפה מלקכה ! הודיעו את תפארתם בקרב עם • רבו מהללים בפי מחברי הלומות , ובבית ישראל מקור מחצבתם לין חיש מסיס על לב לדעת מי היו , ואם ימצא זכרונם בספרי הקורות והדורות המעטים אשר במצאו ביניהם היום , ליכם מסודרים ושלמים כרחוי • דרשו היטב מעל ספרי ההיסטר"ריא לחל תולדות כל גדול בישראל ותמצאו כי מצרים יפצו עליכם הלומות , ולין פתרו חכמתם ודקתם • המשכילים ירחו כי תולדת כל חיש מהם , מוצאו , תכונתו , ומדות ארץ מולדתו , ישלח תועלותיו אל הכפם ויכין מקרי לבו , ויביעו כוחת מחמריו , ותוכן מחשבותיו • ובלב נער תפעלון תוסיף תרהבו בכפסו עוז לעקוד על דלתי התורה והחכמה ולהכין לבו למוסר ולדעת • הלל אשר בחר בנו יחזרכם חיל להפין טוב בישראל כאשר עם לבבכם !

ע • • פ • •

ד

תולדת הומן יפקד מקומו •

ה

בשורת ספרים חדשים

שלום חלציו מעיר גערן במדינת קרייחן •

מיום ברוח חלציהם חדש על החדשה וכל את תחת רגליו לרחות מה יקרח לו , מהימים ההם הוסדה לשוניו הקדושה , וסביבותיה החרצות אשר נתיבתו דברות , ובה דבר החלהים את החדש ומי במצותיו אשר נתן לחדש ולכח חבני פנה אשר מהם הוסתת העולם : לך כאשר בני החדש נבה לבם עד להשחית ושתו בשמים פיהם לעשות להם יד ושם , ולמרות עיני כבודו , נתן עיניו בהם ובלבל לשונם ולח זכו עוד בה : והיתה נתונה לבני עבר ; לאברהם למקבה , ברית ליצחק , וליעקב חבל נחלה , על כי למשה היתה למנה , אשר בה קבל וכתב התורה והמצוה כאשר צוה יי" לת [משה •

מרגלית טובה הזחת בשחרה בידי מלכיהו ושריהו בניהיהו ושופטיהו , ובה נבחו הנביחים , וכתבו כל חכמי דור ודור , בה זימר בשיר זמירות ישראל , ושר שיריו ומשל משליו המלך החכם , ובה נכתבו ספרים הרבה אשר נחנדו ממנו בעוונותיהו : לך כאשר גלה יהודה מעל לחמתו נפלה על לחמתה וגם רעיה בגדו בה וערבו בה לשונות לחרות , עד כי בניה חלים מדבר חשדודית ולשם מכירים לדבר יהודית כאשר הוכיחו עורת הסופר ומחמיה הוח התרשתח •

באשר פקד יי לת עמו ועלו מבבל , לז הופיע לת רוחו על לחבותיהו לבני כ"ב , וחזרו לופים ויסדוה : לך בבוח עליהו הלפיל השעיר אשר בלבו ואשר הדימהו , הסירוה מוגבירה ובלבלו דיון מלולה • ומעת אשר נרו מלכי חשמונאי זה על זה ועברו לוי כתייט , הלבה הלוך וחסור , יכרסמנה חזיר מיער וזיז שדי ירעבה , עד כי לח נשחר ממנה כי חם שנים שלשה נרגרים ברחש לחיר ; ולח הביחוה לחד מעיר ושנים ממשפחה ונפקדה עם חללים שוכני קבר , וזה שמה אשר יקרח לה לעון מת , תחת כי בימים הרחשונים כל חשר קורחו בה פשם היה הוח שמו •

באשר יצר בעיני התלמיד להקימה מעפר דל ומתפות העיר את רוח אבי התעודה ר' יהודה ן' תיבון ז"ל והוא עשה לה דדים במקום ביצה ; ומימיו שתו מדקדקי ומשוררי גלות ירושלם תאר בספרד , ויעשו להם יד. ושם בלשון ובשיר כידוע לכל : ועם כל זה לית עברה הרגה בכל מתנה העבריים ורובנו ככולנו כשחרנו כבדי פה וערלי לשון :

אך עתה בבא דור החכמה , יחיו מתיהו כבלתי יקומון והלשון הזה כדרש שלום שהלומו מקדם , וגם חכמי ומבוני לומות העולם שהבינו כתרומו למנוחה סדריכומו ; כאשר עשו הטובים שבהם בכל גלילות תשבצו , הולכך , ואלכלכך : ובפרט החכם ניחורניום גיינסיום , תאר הקדחתו החביבה להעתקתו להלכות דעות , היה ערוכה ושמורה בידי : ובין חכמי ליטליח החכם המעולה דירושי היה פרנסה לוהב מכבד ומפרש התורה , והשני החכם הנכון מלאכימת היה פי"זה , תאר העתיק ללשון רומי פי" הרדק על יעשיה (תאר שניהם כבדוני והרינו לי לתגרותיהם) ועוד רבים כהם המקתופפים בכל החכמה : ברוך שכתן מחכמתו לבשר ודם :

אם כן תיפה לחי ורעי כדבר כח שלום על לב לחמנו להחזיק בידה ולהקימה מעפרה , ולה תכרע כל ברך תשבע כל לשון ; כי בת מלך היא : עזרוני שמרוני שמרוני , המתינו לי עד שאכנס בטרקלין ואנוח נכי טוב לברך לת ישראל בכתבים ובלשונם וזה החלי בעזרת צור גואלי .

זאת עצתי אם תשמע בקולי בעוד כפתי רעננה , לשלוח לכם מנחה מזמרת הארץ ; מליצות ושירי הקדמונים תאר עד כה לא שופתם עין חיה והכם טמונים בתוך החלי ולשון הזהב תחתיהם , תאר רוכם העתקתי ממקדש מלך ובית מלכה : ונפלתים לפניכם חלק ח" לכל משלש חדשים למשך ו" שנים בע"ה שמונים עמודים לכל חלק בעד חני זהוב ; והוא שמירת דוקאטו מטבע וויען ; הכם שלשים סולדי מטבע פיריניי ; או חמשים מטבע ויניציאה , תאר יותן לשכר המדפיסים ושכר בטלתי , והיה למכולת לביתי ; ישן כי כל ישעי וכל חפצי היא לתועלת אחי ורעי , ולא נבה לבי ולא רמו עיני להתהלל בחכמה ולא שמתי זהב בכלי .

חתימה בדף הסמוך .